

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput II. Inter alia miracula tribus mortuis vitam reddit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A n Videtur alludere ad illud Jeremix cap. 1, v. 4. Ab Aquilone (qui diabolus hic ex Teobaudi mente repræsentat) pandetur omne malum super habitatores terræ.

o Id est, Martyris.

p Psalm. 67, v. 36.

q Vespere post Occasum solis, et pridie diei Dominicæ, cum ab operibus servilibus olim erat etiam abstinendum. Factum non valde absimile habes sæc. iv Benedictini part. ii, pag. 235, num. 38, et tom. II Januarii pag. 406, quod in Translatione S. Genulfi, circa annum 870 facta, ita describitur: Quædam etenim mulier, Tethberga nomine, dum messis tempore die Sabbathi, jam illucescente ipsius diei vespera, in Resurrectionis Dominicæ prima Sabbathi, ex multiplicatis manipulis mergeten (merges manipulus segetis est, ut ibidem notatur) colligare nititur, subito digitis in volam deflexis, ac erumpente sanguine, audax manus et misera dirigit.

r Instrumentum, quo quid politur, Cylindrus Veteribus, Gallis Lisse, ait Cangius.

s Resurrectionis dies quelibet dies Dominica olim dici consuevit.

B t Sic fere Psal. 101, v. 48 et 49.

CAPUT II.

Inter alia miracula tribus mortuis vitam reddit.

Mulieri chiragra, a

Quamplura ipsiusmodi facta sacro intexerem volumini, ni vereretur fastidium ingerere auditori: sed de plurimis pauca, et de ambiguis certissima sunt revolvenda. Mulier quædam honesta familia oriunda, ut ipsa asseverabat, de castello, quod Gagnori a (ut vulgariter loquar) nominatur, crudelissimam incurerat chiragram: quæ scilicet passio adeo atrociter utramque corripuerat manum, ut, digitis in palmam complicitis, unguis prope toti macilentæ illaberentur volæ. Cruciabatur autem infelix mulier acerrimis tortionibus, nec ullus ei omnino medicinali poterat subvenire remedio.

C Taliter ergo septem transactis aristas, Prudentii gloriosa visitatur opinione, protinusque credula, spe recipiendi sospitatem inducta, cum plurimo comitatu ejusdem Martyris expetiit ædem: cui tandem proximans, illico recidivam meruit adipisci sanitatem, ita ut pro libitu, multis intuentibus, digitos vel extenderet vel complicaret. Erat autem, quantum meminisse queo, ea dies Parasæve, ante Christianum Phase. Quod divino provisus ita gestum fuisse, nemo sanum sapiens ambigere debet: ut scilicet, quo die sydereus Agnus purpurea passione pœnis Averni totum eripuit mundum, eo etiam adimeret uni femine corporale contractarum manuum per Martyrem detrimentum.

caco,

83 Quid autem gestum sit sequente Dominica, luce videlicet, qua Divinitas, sacris beatorum Patrum reseratis bustis, carneque resumpta propria, cum pompa nobili rediit ad Superos b, devotus festinat pandere stylus. Homo quidam, utrorumque privatus lumine orbium, Sabbatho, quo Verbigena Imperator in tumulo quievit, ad sacram Martyris adductus est basilicam. Erat autem (ut ipse fatebatur) incola castelli, quod

b

populariter Vesol, Latine vero Visorium e a videndo, eo quod in editissimo constitutum a longe videatur, congrue potest appellari; qui pro re, qua venerat, sollicitus, coram beatissimis pignoribus pervigil tota nocte excubat, clementiam Sancti indesinenter interpellans, ut sibi umbrosæ frontis amissum restituat habitum ad gloriam communis Conditoris.

Talibus instabat cæcus, lucemque rogabat, Ut micuit mane, micuit virtus pia plane, Lux nitet orbato, visu penitus reparato. Missa canebatur, tibi gloria, Christe, dabatur, Quam tibi dixerunt, qui natum te cecinerunt. Auxit et Hilarius præsul, vox mellea cujus, Quando refuserunt orbis, radii micuerunt, Laus reboat Christi, lumen qui reddidit isti.

84 Puer quidam de villa, quæ Fundrimacus d nuncupatur, originem ducens, secundum (ni fallor) tertii lustri jam percurrens annum, a parentibus Prudentio spe recuperandæ sospitatis delatus fuerat. Erat enim crure reflexo adeo damnatus vestigio, ut monstruose taxillis natibus inhæreret, qui, cum paucis diebus coram beati Martyris artubus divinæ pietatis exoraret viscera, sanitatis sibi restitui gaudia, sacratissimo interveniente Prudentio, incessum recepit, ex integro grates debitas rependens cælesti beneficio. Quod qui viderunt, Domino grates retulerunt. In villa, quam longe superius Lucum e dixi nominari, hujusmodi gestum fuisse miraculum, pro certo accepi. Mater cum filio, ter quaternos habente annos, molendinum adierat. Quæ, dum molendi occupatione detenta, toto studio necessariæ rei incumberet, puer circum gestiendo lascivis (ut illa ætas assolet) motibus, ulro citroque agebatur. Dumque leviter fertur, antiquo impellente hoste, fluminis, quod Tyla f dicitur, alveum incidit, ea videlicet parte, qua violentissimo impetu rapax in rotam cogitur amnis. Quo mox genitrix comperto, Prudentium in-clamat, ut sibi prolem conservet incolumem: interea parvulus, volucris susceptus ab unda, velocissime, priusquam humana posset succurrere manus, in canalem pertrahitur, ubi ad rotam volubiliter circumagendam tota vis incumbebat aquæ, ut nulli penitus dubium esset, rotali circumactione et attritione puerilia discerpi membra, ossaque tenera minutatim dissolvi in frusta.

AUCTORE
TEOBAUDO.

c

contracto
præsentem
opem confert;
puer

d

E

e

f

F
ut conteratur,
impedit;

85 Quod fieri potuisset, nisi Prudentii, imo vero Dei omnipotentis virtus propter Prudentium affuisset: quæ miro rerum ordine pueri providit tutelæ. Protinus siquidem (mirabile dictu!) rota in altum sublata divinitus, ut sic dicatur, non ausa est artus lædere pueri, qui a matre beato commendatus fuerat Martyri. Igitur hoc modo ingenti elapsus periculo, tandem a concurrentibus abstrahitur vado rapaci puer illæsus, mirantibus cunctis de desperata sospitate illius. Quantas tunc laudes piissimo Conditori, quantas etiam retulerint sacratissimo Martyri præsentem, viso tanto miraculo, lectori relinquere decrevi ingenioso. Denique super hoc facto, dum ego quoque aliquandiu dubius hæsissem, accersitis his, qui interfuerant cum eo, in quo gestum fuerat signum, rei, ut relata est, ab eis edoctus seriem, credulus tandem Martyris erupi in laudem. Pharsaicæ quippe incredulitatis crimen sum arbitratus (ut est re vera, divinis non credere virtutibus).

86 Vir quidam, Humbertus nomine, de villa, quæ vocatur Roseria g, sinistra captus fortuna,

captivum
liberat:
in

g

AUCTORE
TEUBAUDO.
h

in castellum, quod Visorium *h*, a videndo scilicet, jam antea appellari fassus sum, in captivitate abductus est, ibique vinculis et ergastulo crudelissime mancipatus, qui, cum per aliquot dies ligaminum constrictione, invisa solitudine, tenebrarum horrore et diutina confectus esset esurie, ea, quae urgebat, compulsus necessitate, Prudentium, ut liberetur, assidua coepit voce implorare; nec ei opitulari diutius Martyr differt benignissimus. Protinus siquidem adest supplici, laqueos nexuum dissolvit, compedes oberit, claustra patefacit, custodes le-targico somno comprimit, liberum evadendi aditum per omnia tribuit, iter dirigit, ad domum propriam fugacem reducit. Qui captus, sed jam solutus, ubi plenaria potitus est securitate, de apparatu itineris ad Prudentium coepit pertractare. Concipiensque dignissimam egregia laude sententiam. Si (inquit) truculento praedoni, qui me ob extorquendas opes meas ceperat, coactus multa dare volui pro mea redemptione, quanto magis nunc gratis liberatus, Ereptori meo aliquid generosi muneris libentissime debeo conferre cum gratiarum actione? Et quidem ingratus divinis beneficiis existerem, si ei, per quem evasi, grates debitas rependere negligerem; sed rursus sacra prohibeo lege Dominici conspectibus vacuus apparere. Proinde quaerenda est votis Sanctoque conveniens oblatio, quae tametsi non ex pari, quantulumcumque tamen, in me collato caelesti respondeat beneficio.

portentuntur
monacho
Besuensi

B 87 Haec effatus, jubet illico fieri vasculum argenteum, satis operose deauratum, ut Dei Jesu Carnis et Sanguinis mystica libetur victima ante sacratissimi Martyris pignora. Quo facto, praeparatisque viae sumptibus, ad famosissimum Prudentium contendit gressus, grates meritas persolvit laudam, pulcherrimum effert donarium, quasi suae liberationis pretium. Ora multorum aperit in Martyris praeconium. Denique calix ipse ibi multis permansit diebus ad virtutis testimonium. Mira quidem hactenus relata sunt, sed multo mirabiliora subnectentur. Quidam monachus noster, nomine Guido, qui postmodum ex accidente agnominatus est CALVUS, tempore quodam ejusdem loci, cujus supra meminimus, scilicet basilicae beati Martyris gerebat custodiam, qui, cum se in Vigilia Dominicae Ascensionis illic sopori dedisset, vidit quasi arborem quamdam, proceram satis staturam, ab imo faciei altaris, in quo quiescebat Sanctus, exurgere ramis, floribus ac frondibus partim purpureis, partim vero niveis ineffabili pulchritudine decoratam; sed pars purpurea, inclinatis cervicibus, versus altare humiliter deflectebatur, veluti sacratissimam adoraret thecam. Altera vero, rami videlicet lactei, versus ecclesiae januas quasi ad populum protegendum protendebatur, nimirum divinae miserationis obumbraculum portendens, quae prope futura erat super his, qui variis vexabantur incommoditatum valetudinibus.

miracula
S. Prudentii
plurima,
brevi tamen
post tempore
facta.

C 88 In crastino enim die, videlicet ipsius sacratissimae Ascensionis, dum sacro-sancta Missae ibidem celebrarentur Officia, duo caeci diu amissum receperunt lumen; alter scilicet, sacerdote « Gloria in excelsis Deo » inchoante; alter vero « Credo in unum Deum » incepto: ad ultimum autem paralyticus quidam, priusquam eadem finiretur Missa, sospitatem plenis-

sime adeptus, gratias omnipotenti retulit Medico. Quid plura? Mira plane dicturus sum et quae incredibilia forsitan videantur aliquibus; sed vera esse, jurejurando idem asseverabat monachus, cui profecto fidem abrogare, inconsultum videtur, quod ab ipsa videlicet hora, qua plane illa salutaris arbor imaginaria in somno visa est usque ad Octavas sanctae Pentecostes, diebus scilicet decem et octo, quotquot ad locum ipsum venerunt spesopitatis recuperandae, quamlibet diversis gravibusque detenti aegrimoniis, continuo pristina incolumitate integerrime recepta, divinam magnificentis munificentiam, gratulabundi repatriabant. Quos etiam viritum istic revolvere, majorem operam videtur exposcere, cum nos ad alia tendere celebriora tempus seriesque susceptae narrationis amoneat.

D 89 Divina dignatio magnificentis jugiter extolenda est praeconiis, quae suis devote obsecundantes praecipis tanta munificentia solite remunerat liberalitatis, ut non tantum post busta eos apud se in Superis promissa donet beatitudine, verum etiam in conspectu mortalium (si fides poscentium non hesitet) persaepe miraculorum glorificet exhibitione. Quod liquido patere ex his, quae praemissa sunt, opinor: verumtamen, ne cui post illa incredulitatis superflua subripiat astutia, quaedam subdere libuit praescriptis non minus nobilia. Puerulus quidam Bisuntici territorii, de villa videlicet, quae Cromariacus dicitur, dum cum comparibus (ut asolet fieri) super litus Lingonis fluvii *k*, rapaci illic unda praeterfluentis, luderet aestivo tempore hora fere diei tertia *l*, pede lapsus, praecipis corruit in amnem. Nec mora; rumor sinister vulgus promiscuum ad locum doloris conflavit: accurrunt etiam non segniter infausti parentes. Quaeritur luctuosa sub aequore praeda, incasum die toto rimantur gurgitum intima. Interea Phaebo jam pene sub Oceano roseas contegente comas, dum toto fluminis fundo rapaces conti pendulaeque discurrebant fuscinae, corpusculum tandem obuncatum ad ripam protrahitur. Quid plura? De sepultura pertractatur; quae siquidem spes posset inesse vita, cum tandiu latuisset sub aequore? At vero, dum miserabile praeparatur sarcophagum, inter amarissimos lacrymarum singultus orbata genitrix Prudentii recordata, flebiliter eum compellat, uti sibi solita miseratione extinctum restituit pignus. Jungitur supplicanti circumflua populatio, Sanctumque in commune sollicitant, quatinus pueri gelidis vitam refundat artubus, suis meritis petentibus. Flectitur tandem Omnipotens pietas Martyris almi interventibus, infusaque tenero cadaveri anima, frigidam facit recalescere medullas.

qui tres

E

* an subrepat!

i

k

l

F

Concipit extemplo vitales mortuus auras:
Concutitur sedes animae, fibræque tepescunt:
Erigitur sospes, sedet, ambulat, utitur esea.
Plebs ea miratur, Sanctumque Dei veneratur.

90 Quidam nichilominus adolescentis, ab eisdem partibus oriundus, ardentissima correptus febre, ultimum efflavit halitum; moxque, ut moris est, ablutum cadaver funereis obvolvitur sabanis *m*, et astringitur inistis, totaque nocte maestiscustoditur excubiis. Aderat autem mater, gemina viduata infeliciter urna, viduitate, inopia, senio, mæroreque defunctae prolis nimium confecta, irremissis super filium ejulans plangoribus, Prudentiumque beatum creberrimis interpellans

praeterea
pueros

m

A terpellans rogatibus, quatinus sibi unici reddat affectum pignoris, lumen scilicet oculorum suorum, et baculum miserandae senectutis. Quid diutius immoror? Jam mane inclaruerat, nec vetula hujusmodi fatiscebat clamoribus, cum, ecce, ab alithrona Majestate propitia egressa jussio imperat, vultu restititum extinctam sobolem, ad gloriosi Martyris cumulandam laudem.

Illico more suo, fusus per viscera, flatus? Membra calore fovet, gelido durata rigore. Fervidus efficitur circum praecordia sanguis: Evigilant sensus; animus sibi vendicat illos. Pondere quos letum valido depresserat ante. Palpat, ora movet; surgit, sedet, oscitat

Funereas stupet induvias, gressusque ligatos. Attoniti vigiles tanta novitate pavescunt. Hic fugit, ille manet; verum timor urget

Solvitur, erigitur, ciris ecclesiam subit, orat, Laetus agit grates Domino, per gaudia plorat,

Glorificat Sanctum, quod contulerit sibi tantum

B Laetitiae, munus solvit post lugubre funus.

91 Nec istos tantum, sed etiam quamplures pristinis, cum restituisse artubus, processus assignabit coepta orationis. Nam Guatterius quidam, noster Burgensis, agnomine CANGULA, per ipsum sanctum Martyrem reddi filium sibi, nomine Simeonem, et experiri meruit et gratulari: qui videlicet puerulus, dum lascivae aetatis gestibus cum coevis super pontem Besuae fluvii luderet, pede lapsus, praecipit corruit in amnem, teneraque exigui corporis virtute succumbente, illico rotabundus procul rapaci provolvitur unda. Nec mora; lugubris percrebuit rumor, parvulis, qui casui interfuerant, ubique diffamantibus. Accurrunt orbi parentes, ac longis vacuas implent clamoribus auras; quibus auritae utriusque sexus, diversae aetatis et conditionis phalanges misera prorsus rerum facie permixtim voraces prorunt ad aquas. Quærit pollinctor fluctivagus enecti cadaver pueruli, difficulterque repertum devehit ad litus. Eo viso extincto, centuplicantur lacrymosi clamores; statim denique genitor cum matre, super exanimis nati artus ruentes, pene vitali destituuntur igne.

92 Quid plura? Funebres parantur induviae cum poliandrio o: neque enim in pectusculo quidquam vivum saliebat, sed omnia vitalium fibrarum aeterno dedita frigori sentiebantur. Tunc itaque praesentes, quibus mens sanior aliquantulum a dolore inerat, corpusculum ferri Prudentianam persuadent ad basilicam. Protinus fertur, toto prosequente burgo. Interea mater ad beatum cum lacrymis convertitur Martyrem, amplexa pignoris algida membra, pluribusque eum compellans precatibus, ut sibi unicum reformet affectum, exaudiri promeruit. Junguntur obsecranti populares cunei; favet Testis piissimus piaë supplicum postulationi; surgit mortuus de funere, fletus vertuntur in gaudia, tristes singultus in divina preconia: cujus rei mirificae testimonium perhibere etiam nunc pene totus Besuanus valet burgus cum eodem resuscitato, adhuc superstiti. Nam postea plures vivens annos, propemodum usque ad senium beatissimo Martyri grates rependendo, devotum exhibuit animum. Vere (ut olim antiqua cecinit Prophecia) « Dominus mortificat et vivificat, deducit

» ad inferos et reducit p. » Quod videlicet oraculum, quamvis anagogica obumbretur majestate, tamen et ad literam recte posse intelligi, patenter declarant ea, quae retuli hactenus.

ANNOTATA.

a Locus mihi ignotus.

b Resurrexit a mortuis tum quidem; sed post dies 40 ascendit caelum.

c Hanc vocem Teobaudus effinxisse videtur: in Chronico S. Benigni Divionensis, ad annum 1052 perducto, apud Acherium pag. 470 Vesullum dicitur. Est autem oppidum comitatus Burgundici in declivi ardui montis situm, cujus vertici castrum olim oppidi tuendi causa fuit impositum.

d Ubi situs sit hic locus, ignoro.

e Vide cap. 4; lib. III, num. 45.

f La Tille Gallicae: fuit non procul Besua.

g Vicus ad Vigennam fluvium non procul Besua.

h Vide lit. c hic.

i Videtur vicus Cromary in comitatu Burgundiae ad fluvium, de quo proxime.

k Fluvius est comitatus Burgundiae, ortus in limitibus Lotharingiae et Gallicae dictus Lougnon vel Ougnon, Latine Ligno.

l Sub horam nonam matutinam more nostro civiti.

m Seu linteis, pannisve, quibus defunctorum corpora involcebantur.

n De Besua fluvio vide Teobaudum supra num. 38.

o Polyandrum apud inferioris aevi scriptores etiam unius tantum hominis sepulcrum est.

p 1 Reg. cap. 2, v. 6.

CAPUT III.

Aliud mortui ad vitam revocati miraculum; quid huic mox a morte acciderit: Teobaudi ad lectorem epilogus.

Aliud quoque miraculum longe majoris gloriae celebratum tertia feria Dominicae Resurrectionis fuisse, didici, de quo non unum solum, sed trecentos producerem testes, si quis in eo aliquo dubiae fidei promoveretur scrupulo. Neque enim in humili, sed in celeberrimo gestum est loco, in castello scilicet, quod Dolum vocant, a dolo fortasse, quod ipsi oppidani dolis creberime utantur a. Est namque ibi (ut non semel palam patuit) erga rotabundos b in honorem comites infidum variumque hominum genus; modo huic, modo illi manus dans. Quidam ergo ejusdem castrum indigena, genere, proceritate, fama, moribusque praclarus, ardentissima correptus febre, diutinaque fatigatus ignitae attritionis cruce, extremo cepit agi spiritu. Tunc eam, quae imminabat, pertimescens aeterni Judicis discussionem, peccatis sacerdoti patefactis, Viaticum Christi devote percepit. Interim vero, dum areta depresso pectore trahuntur suspiria, conjux ejus, atrocissimi mororis sauciata mucrone,

AUCTOR
TEOBAUDO.
P

E

F

Nobilis cujusdam, animam agentis, uxor

a

o